

LA SUBSPECIACIÓ AL GÈNERE LITHOBIUS (CHILOPODA,
LITHOBIOMORPHA)

per

Antoni Serra i Sorribes (*)

El gènere Lithobius és, sens dubte, el més important de l'ordre pel seu gran nombre d'espècies. Les temptatives per intentar dividir-lo en subgèneres han estat moltes, però cap d'elles ha reeixit ni ha estat acceptada unànimement pels miriapòdlegs. La gran variabilitat de les característiques morfològiques de les seves formes, fins i tot d'aquelles emprades en la seva taxonomia, n'és la causa principal. Això a banda, aquesta variabilitat fa que la definició i delimitació de les espècies moltes vegades siguin poc clares i això s'accentua a nivell subspecífic ja que les diferències morfològiques respecte a la forma específica típica són petites. És per aquest motiu que nosaltres no considerem com a taxonòmicament significatives ni les races ni les varietats. Solament les subespècies, i encara només aquelles que presenten una distribució alopatrica respecte a la forma específica típica, són les úniques que considerem com a vàlides.

Els criteris emprats pels antics miriapòdlegs eren ben diferents dels que hem exposat. Ho demostra el gran nombre de formes subspecífiques que s'han descrit i que estudis posteriors més rigorosos han fet que moltes d'elles hagin esdevingut simples sinonímies de les formes típiques. Moltes i variades han estat les causes que han fet que gran nombre d'aquestes formes subspecífiques actualment no puguin ésser considerades com a correctes. Tot seguit n'analitzem algunes de les principals.

La descripció de formes noves basades en un reduït nombre d'exemplars feia que inicialment els caràcters diferencials fossin clars i les distribucions alopatriques. Ara bé, quan posteriorment s'ha estudiat una major quantitat d'individus, en molts casos s'ha pogut constatar una solapació dels caràcters morfològics que fa que sigui pràcticament impossible la distinció original. També és freqüent que en provenir de diferents localitats la distribució es converteix en simpàtrica.

(*) Departament de Zoologia, Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona.

El criteri de distribucions alopatríques com a norma de validesa subspecífica sempre ha estat aplicat estrictament i el següent exemple ens ho demostra. D'una cova, la Grotte de l'Herm, Ariège, França, s'ha citat la forma típica de l'espècie Lithobius troglodytes i les formes L.troglodytes scutigeropsis i L.troglodytes media. Això ja fa pensar que en realitat Lithobius troglodytes està sotmesa a una gran variabilitat morfològica i de fet l'estudi de material abundant ha permès de constatar-ho. Conseqüentment aquelles varietats no són vàlides.

De vegades les solucions proposades per alguns autors són ben diferents. D'aquesta manera Lithobius tricuspis multidentis, per presentar una distribució simpàtrica amb la forma típica, és considerada sense cap més motiu com una espècie diferent, Lithobius multidentis. L'estudi de més exemplars, però, ha demostrat que aquesta opinió és errònia ja que les diferències morfològiques no permeten la separació de les dues espècies.

Contràriament, en certes ocasions, aparentment dues formes presenten la mateixa distribució geogràfica i per tant no seria lícit de diferenciar-les subspecíficament. Però l'anàlisi de les seves característiques morfològiques demostra tot el contrari. La solució sorgeix en constatar que ambdues formes presenten una distribució ecològica alopatríca i per tant es pot justificar la seva existència. Un bon exemple el tenim en formes neotroglòbics en període de diferenciació i adaptació al medi cavernícola.

La transmissió de simples dades bibliogràfiques sovint també és la causa del mal coneixement de moltes espècies. Això provoca que es descriguin noves subespècies d'aquelles mal conegudes i aquesta situació és encara més greu quan el nombre d'exemplars és petit. La revisió d'aquestes espècies moltes vegades provoca que s'hagin de desestimar les subespècies que en un principi eren correctes.

Per últim, un altre factor que provoca errors del tipus que estem considerant és el desenvolupament postembrionari dels Lithobiomorpha. En el moment de l'eclosió animal no presenta el nombre definitiu de segments i els ha d'anar adquirint en el decurs de les mudes que va sofrint.

Aquest fenomen anamòrfic afecta també d'altres característiques de l'individu que, si bé no són tan evidents, no deixen de tenir la seva importància des del punt de vista de la seva sistemàtica. Així no és estrany que subespècies que es consideren diferents, en estudiar detingudament el seu desenvolupament es descobreixi que en realitat corresponguin a estadis diferents d'una mateixa espècie. Aquest és el cas de Lithobius paucispinosus que no és res més que l'estat agenitalis I de Lithobius rubriceps.

Podem concloure aquesta anàlisi de les causes de les nombroses subespècies errònies dient que per evitar descripcions

incorrectes cal estudiar un gran nombre d'exemplars provinents de localitats diferents i, si és possible, intentar conèixer les característiques de les formes immatures. Només si les diferències morfològiques són suficients i les distribucions són alopatríques respecte de la forma típica, la descripció de noves subespècies serà correcta.

BIBLIOGRAFIA

- ATTEMS, C. 1952. Myriopoden der forschungsreise Dr. H. Franz in Spanien 1951 Nebst Übersicht über die gesamte iberische Miriopoden fauna. Eos 28: 323-366
- BROLEMANN, H.W. 1920. Myriapodes recueillis par D.J.-M. de la Fuente. Mem. R. Soc. Esp. Hist. Nat., 11(4): 142-147.
- BROLEMANN, H.W. 1930. Éléments d'une Faune des Myriapodes de France. Chilopodes. Faune Fr., 25.
- DEMANGE, J.M. 1956. Étude sur Lithobius troglodytes et ses variétés et description de deux formes nouvelles. Notes Biosp. 11(2): 107-121.
- EASON, E.H. 1972. The type specimens and identity of the species described in the genus Lithobius by George Newport in 1844, 1845 and 1849. Bull. Br. Mus. Nat. Hist. (Zool.) 21: 297-311.
- MATIC, Z., DARABANTU, C. y CLICHICI, M. 1967. Contributo alla conoscenza dei Chilopodi di Spagna e di Malta. Boll. Accad. Gioenia Sci. Nat. Catania, 9(3): 175-199.
- SERRA, A. 1980. Sobre la verdadera identidad de Lithobius paucispinosus Attems (Chilopoda, Lithobiomorpha). P. Dept. Zool., 5: 43-48.
- TOBIAS, D. 1969. Grundsätzliche Studien zur Art-Systematik der Lithobiidae. Abh. senck. natur. Ges., 523: 1-51.